

УДК 811.581'243'373

DOI: <http://doi.org/10.32589/1817-8510.2025.2.346986>

Сімоніка Євгеній Борисович,
аспірант кафедри методики викладання
української та іноземних мов і літератур,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
ORCID iD: [0009-0002-2712-8680](https://orcid.org/0009-0002-2712-8680)
simonika.yevhenii@gmail.com

ДОБІР ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ В СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ КИТАЙСЬКОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В АУДІЮВАННІ

Стаття присвячена проблемі добору лексичних одиниць для формування в студентів-філологів китайськомовної лексичної компетентності в аудіюванні. Стаття покликана характеризувати труднощі навчання аудіювання лексики китайської мови, описати одиниці, критерії та процедуру добору лексики китайської мови для навчання аудіювання студентів-філологів на початковому етапі навчання. Лексика китайської мови характеризується низкою типологічних особливостей, які відображені в морфологічній структурі, у фонетичних особливостях слів, у семантиці та синтагматичності, що зумовлює низку труднощів – предметних (пов'язані з екстралінгвальними знаннями), логічних (пов'язані зі специфічною структурою слова, особливостями відображення у слові дискретного сприйняття навколишнього світу носіями мови, а також пов'язані з сегментацією мовленнєвого потоку), мовно-мовленнєвих (пов'язані з фонологічними особливостями лексики китайської мови). Визначено, що одиницями добору лексики є слово (вільна первинна лексема, композит, словосполучення) та первинна лексема. Критеріями добору визначено такі: тематичності, словотвірної та стройової здатності, критерій комунікативної цінності, культурної значущості, сполучуваності та семантичної вибірковості, професійної спрямованості, тональної вищерпності та вибірковості, актуальності. Основними джерелами добору первинних лексичних одиниць, синтаксично вільних лексем, словосполучень є словники, підручники та навчальні посібники, інтернет-ресурси. Процедура добору навчальних матеріалів відбувалася у два етапи. На першому етапі проаналізовано робочі програми з китайської мови, міжнародні стандарти, визначено тематичні групи лексики, релевантні початковому етапові навчання мови, та визначено обсяг лексики, яким повинні оволодіти студенти (близько 1800–2000 слів). На другому етапі проаналізовано словники, підручники, навчальні посібники, окремі інтернет-ресурси; на основі зазначених критеріїв здійснено добір складоморфем, синтаксично вільних лексем, словосполучень; згруповано їх за тематикою занять, які відповідають робочій програмі.

Ключові слова: методика навчання китайської мови, навчання лексики, навчання аудіювання, добір лексики, критерії добору лексики, процедура добору лексики.

Simonika, Yevhenii,
PhD Student of the Department of Methods of Teaching
Ukrainian and Foreign Languages and Literatures
Taras Shevchenko National University of Kyiv
ORCID iD: [0009-0002-2712-8680](https://orcid.org/0009-0002-2712-8680)
simonika.yevhenii@gmail.com

SELECTION OF LEXICAL UNITS FOR FORMING CHINESE LEXICAL COMPETENCE IN LISTENING AMONG PHILOLOGY STUDENTS

The article is dedicated to the problem of selecting lexical units for the formation of Chinese listening competence among philology students. The article aims to characterize the difficulties of teaching listening comprehension of Chinese vocabulary, describe the units, criteria and procedure for selecting Chinese vocabulary for teaching listening to philology students at the initial stage of their studies. Chinese vocabulary is characterized by a number of typological features that are reflected in the morphological structure, phonetic features of words, semantics and syntagmatic features, which causes a number of difficulties – subject-related (related to extralinguistic knowledge), logical (related to the specific structure of the word, the peculiarities of reflecting the discrete perception of the world by native speakers in the word, and also related to the segmentation of the speech flow), and language-related (connected with the phonological features of the Chinese vocabulary). It has been determined that the units for vocabulary selection are a word (free primary lexeme, compound, phrase) and the primary lexeme. The criteria for selection are as follows: thematic relevance, derivational and structural ability, communicative value, cultural significance, collocability and semantic selectivity, professional orientation, tonal completeness and selectivity, and relevance. The main sources for selecting primary lexical units, syntactically free lexemes, and phrases are dictionaries, textbooks, and educational materials, as well as internet resources. The procedure for selecting teaching materials took place in two stages. In the first stage, the Chinese language curricula and international standards were analyzed, thematic groups of vocabulary relevant to the initial stage of language learning were identified, and the scope of vocabulary that students should master (approximately 1800–2000 words) was determined. In the second stage, dictionaries, textbooks, educational materials, and specific internet resources were analyzed; based on the specified criteria, a selection of morpheme compounds, syntactically free lexemes, and phrases was made; they were grouped according to the topics of the lessons, which align with the curricula.

Keywords: the methodology of teaching Chinese language, vocabulary teaching, listening comprehension teaching, vocabulary selection, vocabulary selection criteria, vocabulary selection procedure.

Постановка проблеми. Зважаючи на роль Китаю на світовій арені, на полівекторність державної політики України, на перспективу розвитку відносин між Китаєм та Україною, підготовка філологів-китаїстів з високим рівнем комунікативної компетентності нині є актуальною. ‘Освітня сфера сьогодення, – як справедливо зазначає Ма Мін, – уповні залучена до розв’язання проблем, які виникають у людства: від геополітичних конфліктів – до культурних шляхів примирення, від національної ідентичності – до глобальної людської спорідненості, від традиційних цінностей – до сміливих експериментів майбутнього, від комунікативних контрастів і розмаїття – до універсального діалогу культур Європи й Америки, Заходу і Сходу’ (Мін, 2018). Особливе місце в побудові китайсько-українських відносин належить філологам, зокрема перекладачам, за посередництва яких у більшості випадків і уможливаються ці контакти та співробітництво. В останній редакції Опису ОП “Китайська мова і література та переклад, англійська мова” І рівня освіти (бакалавр) Київського національного університету імені Тараса Шевченка зазначено: “Знання китайської мови надають можливість працевлаштування у різних галузях господарства, де потрібні послуги з перекладу, налагодження комунікації і створення текстів цими мовами, а також у туристичних фірмах та міжнародних організаціях” (Опис 2024). Тож для здійснення професійної діяльності філолог повинен мати добре розвинені мовленнєві компетентності, серед яких – компетентність в аудіюванні. Рівень цієї компетентності найбільшою мірою залежить від словникового запасу майбутнього філолога, від рівня розвитку лексичних навичок в аудіюванні. Тому добір лексики для навчання китайської мови на різних рівнях їх підготовки є важливим та актуальним питанням. Питання добору лексики для навчання іноземних мов у вітчизняній методиці досліджене досить глибоко, проте, як показав аналіз наукової літератури, у галузі китаїстики це питання не було висвітлене належним чином, а саме з урахуванням типологічних особливостей китайської мови (її фонологічних, дериваційних та семантичних характеристик). Саме переосмислення напрацювань у напрямі добору лексики з урахуванням типологічних особливостей китайської мови і становить актуальність нашої статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні в останні роки робили деякі спроби досліджень методики навчання лексики китайської мови: зокрема спроби схарактеризувати способи семантизації лексики та етапи формування лексичних знань і навичок (Волкова, 2024); визначити місце ієрогліфіки в навчанні лексики китайської мови, окреслити методи та підходи до навчання лексики (Краснокутська, 2024; Лейба, 2020); визначити принципи та методи навчання лексики китайської мови (Кулага

2023); принципи добору лексики китайської мови (Омельчук, 2024). Ілона Ситник схарактеризувала зміст лексичної компетентності на початковому етапі навчання у ЗВО; визначила, що найпоширенішим методом навчання лексики є свідомий комунікативний, що в навчанні китайської мови потрібно ‘дотримуватись правила Джоела Беллассена – спершу пояснювати значення ієрогліфів, адже ієрогліфи – це письмове відображення лексики на письмі’ (Ситник, 2019); у співавторстві з Н. Ісаєвою вона дослідила словниковий склад підручників китайської мови на початковому етапі навчання, визначивши критерії аналізу словникового складу підручників китайської мови – частотності та функціональної широти (Isaeva, 2021); коротко схарактеризувала наявні сучасні методики навчання лексики китайської мови (Ситник, 2020). У зарубіжній лінгводидактиці є багато напрацювань у напрямі навчання лексики китайської мови, зокрема досліджено: підходи до навчання (Li, 2020; Simončič, 2015); стратегії вивчення лексики китайської мови, передусім ієрогліфів (Grenfell, 2015; Shen, 2025; Wang, 2018; Winke, 2007). Науковці приділяли також увагу використанню електронних засобів, зокрема мобільних додатків, у навчанні лексики китайської мови (Lin, 2018; Uiphanit, 2020; Wong, 2016; Wu, 2015). Спробу створити теоретичну модель навчання лексики китайської мови на початковому етапі навчання зроблено в статті Д. Чжан та Т. Ї (Zhang & Yi, 2024). Отже, серед вітчизняних та зарубіжних праць нам не вдалося знайти дослідження, у якому була б представлена методика чи технологія формування китайськомовної лексичної компетентності в аудіюванні, а також розроблені критерії та процедура добору лексики китайської мови для навчання аудіювання студентів-філологів на початковому етапі навчання.

Мета статті – схарактеризувати труднощі навчання аудіювання лексики китайської мови, описати одиниці, критерії та процедуру добору лексики китайської мови для навчання аудіювання студентів-філологів на початковому етапі навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Лексика китайської мови має кілька типологічних особливостей: 1) унікальна морфологічна структура слів: більшість лексем є композитами, які сформувалися шляхом поєднання семантично самостійних або лексикалізованих морфем; 2) характерна фонетична структура слів: первинні лексеми відрізняються термінальними тонами та наявністю звуків, що суттєво відрізняються від звуків української мови; 3) специфічна семантична структура слів: значення композитів складаються зі значень первинних лексем, відображаючи особливості дискретного сприйняття дійсності носіями мови; 4) особлива синтагматика, що супроводжується складністю словоподілу; 5) китайські слова не мають формально схожих відповід-

ників у європейських мовах (винятком можуть бути лише деякі запозичення). Таким чином, під час навчання аудіювання лексики китайської мови виникають труднощі, які потрібно враховувати при виборі лексики. Традиційно в методиці навчання іноземних мов виділяють предметні, логічні та мовно-мовленнєві труднощі.

Предметні труднощі у навчанні лексики китайської мови в основному пов'язані з культурою Китаю й охоплюють поняття, реалії, предмети побуту та культурні концепти, які характерні для китайців, але не знайомі українцям. Подолати ці труднощі можна, якщо забезпечити єдність у навчанні мови та культури, поступово знайомлячи студентів з іншомовним культурним середовищем через вивчення культурно маркованих лексичних одиниць.

Логічні труднощі в навчанні лексики китайської мови можуть бути зумовлені особливостями номінації та сприйняття композитів, які мають специфічну структуру, відображаючи дискретне сприйняття навколишнього світу носіями мови та його відображення в лексичних одиницях. Також логічні труднощі можуть виникати під час сегментації мовленнєвого потоку, де композити формально збігаються зі словосполученнями. Тому при доборі та опрацюванні лексики важливо звертати увагу на семантичні особливості композитів і чітко проводити межі між композитами та омонімічними словосполученнями.

Мовно-мовленнєві труднощі – труднощі, пов'язані з особливостями мови та мовленням. Труднощі сприйняття лексики китайської мови зумовлені типологічними та генеалогічними особливостями китайської: відсутністю схожості зі словами української / англійської мови, специфікою фонологічної системи мови та наявністю термінальних тонів, семантичною асиметрією переносних значень та специфіки функціонування слів китайської мови відносно еквівалентів з прямим значенням в українській мові.

Під час добору лексики також слід враховувати особливості початкового рівня навчання мови. Початковий рівень навчання китайської мови відповідає рівням A1-A2+ (за Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти), або HSK1-HSK3 (структура іспиту Hanyu Shuiping Kaoshi). Початковий рівень володіння іноземною мовою характеризується достатнім лексичним запасом для здійснення повсякденного спілкування на знайомі теми та в знайомих ситуаціях, для вираження основних комунікативних потреб, повсякденних потреб (ЗЕР 2003). Програмою навчальної дисципліни “Китайська мова: базовий рівень” (Робоча програма 2024) передбачено такі обсяги часу на вивчення мови: у першому семестрі – 10 кредитів, у другому семестрі – 15 кредитів. Тож початковий рівень досягається протягом першого року навчання, протягом якого студенти повинні опанувати близько 1800–2000 одиниць за-

гальноживаної стилістично нейтральної лексики, а також низку фразеологізмів та мовленнєвих кліше.

Добір навчальних матеріалів передбачає визначення одиниць добору, критеріїв добору, джерел добору та процедури добору.

Одиниці добору. Основною одиницею для добору навчальних матеріалів, що сприяють формуванню лексичної компетентності в аудіюванні, є **слово**, яке поєднує свої артикуляційні, семантичні та функціональні характеристики. Це може бути синтаксично вільна первинна *лексема* (як синтаксично незалежна одиниця), *комполит*, що складається з кількох морфем, або *словосполучення*, яке відрізняється від композитів специфікою силового наголосу. Словосполучення розглядається як одиниця для добору лексичного матеріалу в контексті протиставлення композиту: обидві ці одиниці мають семантичні та тонічні відмінності, що зумовлює необхідність їх розрізнення.

Наступною одиницею добору є **первинна лексема** (або складоморфема), яка входить до складу композитів. У китайській мові первинна лексема виконує конститутивну функцію, слугуючи “будівельним матеріалом” для композитів, а також дистинктивну функцію, що дозволяє розрізняти слова за їх формою та змістом. Крім того, вона має конститутивну функцію, адже на основі первинної лексеми людина може розпізнавати окремі слова. Необхідність добору первинної лексики зумовлена типологічними особливостями фонетики китайської мови, зокрема тонічним характером складоморфем та значними артикуляційними відмінностями між українською та китайською фонетикою. Первинна лексема є ключем до розуміння композитів як основних одиниць лексикології китайської мови.

Критерії добору лексики. Проаналізувавши праці науковців Ю. Семенчука (Семенчук, 2007), О. Горбач (Горбач, 2020), В. Терещук (Терещук, 2013), Л. Філіппової (Філіппова, 2019), О. Буровської (Буровська, 2024), О. Малигіна (Малигін, 2018), А. Кравченка (Кравченко, 2019), І. Романова (Романов, 2019), Л. Бірецької (Бірецька, 2013), В. Бондаренко (Бондаренко, 2018), доходимо висновку: релевантними для добору лексики для навчання китайців аудіювання є такі критерії: *тематичності, словотвірної та стройової здатності, критерій комунікативної цінності, культурної значущості, сполучуваності та семантичної вибірковості, професійної спрямованості, тональної вичерпності та вибірковості, актуальності*.

Згідно з критерієм *тематичності*, добору підлягають слова (комполити та словосполучення), а також фразеологічні звороти, що відповідають тематичним блокам початкового етапу навчання китайської мови. Аналіз навчальної програми з китайської мови дозволив виділити такі тематичні групи

лексики: знайомство, родина, повсякденне життя, рутинна щоденна діяльність, орієнтування на місцевості, хобі, візит до лікаря, одяг, зовнішній вигляд, погода, моє місто (розташування), вивчення китайської мови, подорожі, купівля квитків, поселення в готелі, неприємні ситуації (забути гроші, потрапити в халепу), поведінка людини, етикет, мрії та фантазії, охорона довкілля, культурні цінності Китаю.

Відповідно до критерію *словотвірної та строювості здатності* добору підлягають: 1) первинні лексеми, які входять до складу композитів, що відповідають наведеній вище тематиці; делексикалізовані первинні лексеми, які стали афіксами (напр., суфікси: 头, 子, 儿, 的, 手, 家; напівсуфікси: 员, 士, 匠, 度, 量, 率, 也, 化) й виконують словотвірну та граматичну функцію; 2) повнозначні слова, з яких складаються словосполучення, що відповідають тематиці мовлення, яка вивчається на початковому етапі. Знання первинних лексем сприяє розширенню словникового запасу студентів. Оволодіння цими лексемами, включаючи делексикалізовані компоненти, допомагає студентам визначати значення багатьох семантично вивідних композитів, що активізує процес антиципації та значно полегшує сприйняття усного мовлення. Ці елементи (складоморфеми, первинні лексеми) слугують основою для формування композитів.

Критерій *комунікативної цінності* передбачає добір лексичних одиниць (синтаксично вільних лексем) та словосполучень, які можуть задовольнити комунікативні потреби студентів на початковому етапі вивчення мови в межах зазначених тем. Оскільки початковий рівень в основному охоплює побутову сферу спілкування (згідно з ЗЕР та HSK), акцент у доборі та вивченні робиться на побутову лексику, а також на слова, що дозволяють формувати найпростіші мовленнєві одиниці – питальні та розповідні речення. До таких слів належать питальні слова, дієслова-предикати, прикметники, прислівники тощо.

Критерій *культурної значущості*. Дослідження семантичних і структурних характеристик лексики китайської мови виявило її типологічну унікальність порівняно з українською та англійською мовами. З погляду концептуалізації та об'єктивації дійсності, більшість лексичних одиниць китайської мови є культурно специфічними. Однак слід виділити певні групи слів, які потребують особливої уваги під час навчання. Відповідно до цього критерію, першочерговій увазі підлягають лексичні одиниці китайської мови, що позначають об'єкти та поняття китайської культури (на побутовому рівні спілкування) і не мають відповідників в українській мові. Ці слова є культурно маркованими на денотативному рівні семантики, а також культурно марковані лексичні одиниці, у яких культурно маркований компонент семантики відображається в конотативних значеннях.

Критерій *сполучуваності та семантичної вибірконості*: цей критерій стосується добору первинних лексем (складоморфем). Згідно з цим критерієм, акцент робиться на семантиці первинних лексем. Оскільки більшість первинних лексем має повну омонімію, під час їх добору слід обмежити семантичний діапазон: необхідно добирати та вивчати лише ті значення, у яких ці лексеми використовуються в композитах, що їх вивчають студенти, і які відповідають критеріям тематичності та комунікативної цінності. З часом знання семантичного діапазону цих первинних лексем-омонімів буде розширюватися в міру знайомства студентів з композитами, до складу яких ці морфеми входять. Проте цей критерій також передбачає добір і вивчення омонімів на початковому етапі навчання, якщо вони є частиною композитів, що вивчаються.

Критерій *професійної спрямованості*: відповідно до цього критерію добору підлягає лексика термінологічного лінгвістичного характеру, яка відповідає мовним темам, що їх вивчають на початковому етапі навчання. Напр., 复合词 fùhécí – “складне слово”, 代名词 dàimíngcí – “займенник”, 词语 cíyǔ – “слова, вирази”, 意义 yìyì – “значення”. На нашу думку, студенти-філологи повинні з самого початку навчання опановувати лінгвістичну термінологію мовою, яку вони вивчають.

Вважаємо за доцільне виділити критерій *тональної вичерпності та вибірконості* для добору первинних лексем та композитів. Відповідно до цього критерію добору підлягають первинні лексеми, які мають однакову артикуляцію та різні тони (напр., складоморфема, чи первинна лексема ‘*ta*’ з різними термінальними тонами). На наш погляд, саме через протиставлення артикуляції первинних лексем з різними тонами можна створити чітке уявлення про термінальні тони, а також розвинути навички розрізнення первинних лексем за цими тонами. Проте на рівні композитів варто обмежитися використанням первинних лексем з тими термінальними тонами, з якими вони входять до складу цих композитів.

Критерій *актуальності* є важливим для вибору композитів. На початковому етапі навчання необхідно обирати композити, які відповідають сучасній епосі, тобто ті, що відображають поняття, предмети побуту та явища сьогодення, а не є застарілими або такими, що вийшли з ужитку. Аналогічно, фрази та тексти повинні містити інформацію про культуру та повсякденне життя сучасних китайців. Це, безумовно, стосується лише початкового етапу вивчення мови.

Джерела добору навчальних матеріалів. Основними джерелами добору первинних лексичних одиниць, синтаксично вільних лексем, словосполучень є словники, підручники та навчальні посібники, інтернет-ресурси.

Словники. Словник слугує основним джерелом для добору лексики, і в нашому дослідженні були використані словники, що відображають семантику та вживання лексичних одиниць, зокрема такі:

– Archchinese (https://www.archchinese.com/chinese_pinyin.html): словник містить перелік складоморфем у термінальних тонах, приклади слів і словосполучень з їх використанням, а також озвучення складоморфем і вільних лексем китайською мовою.

– Китайсько-український ілюстрований тематичний словник (https://shron1.chtyvo.org.ua/Yuimeei_U/Kytaisko-ukrainskyi_iliustrovanyi_slovyk.pdf): словник містить тематично згруповану лексику, що відповідає початковому етапу навчання мови, а також ілюстрації для розвитку екстралінгвальних країнознавчих знань.

– Українсько-китайський словник (складений Інститутом лексикографії Хейлунцзянського університету). Пекін, 1999. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/23974/file.pdf>. Словник містить 21 тисячу слів: українські слова та їхні відповідники у китайській мові.

Підручники та навчальні посібники. Підручники та навчальні посібники для початкового навчання китайської мови організовані за тематичним принципом і містять базову лексику. Однак, вони недостатньо охоплюють культурно марковану лексику, сталі вислови та ідіоми, а також не повністю задовольняють аудитивні потреби студентів. Тож лексичний мінімум підручників потребує уточнень відповідно до критеріїв добору навчальних матеріалів та програмних вимог для початкового вивчення китайської мови.

Підручники, які було проаналізовано під час добору лексики:

当代中文, 课本: 乌克兰语版/吴中伟主编。- 北京: 华语教学出版社, 2019 年。- 194 页。

当代中文, 汉字本: 乌克兰语版/吴中伟主编。- 北京: 华语教学出版社, 2019 年。- 224 页。

新实用汉语课本教师手册(俄文注释本), 第1册。- 北京: 北京语言大学出版社, 2005。- 121 页。

新实用汉语课本综合练习册(俄文注释本), 第1册。- 北京: 北京语言大学出版社, 2005。- 157 页。

新实用汉语课本(俄文注释本), 第2册。- 北京: 北京语言大学出版社, 2006。- 296 页。

Китайська мова. Базовий підручник для студентів вищих навчальних закладів. (2016). Харків. Фоліо.

Мурашевич, К. Г., Сорокіна, Н. В. (2017). Китайська мова (початковий рівень): навчальний посібник для студентів ОП “бакалавр” спеціальності 035.06 – філологія (східні мови та літератури (переклад включно)).

Чорнобай, В., Лосєв, О. (2019). Китайська мова. Початковий курс.

HSK Standard course 1 Textbook. Підручник для підготовки до тесту з китайської мови першого рівня. Beijing Language Culture University Press.

HSK Standard course 2 Textbook. Підручник для підготовки до тесту з китайської мови першого рівня. Beijing Language Culture University Press.

HSK Standard course 3 Textbook. Підручник для підготовки до тесту з китайської мови першого рівня. Beijing Language Culture University Press.

Список слів для HSK L 3: <https://chinese.hsk.info/hsk-3/wordlist-hsk-3/>

Процедура добору навчальних матеріалів відбувалася у два етапи.

На першому етапі:

– проаналізовано робочі програми з китайської мови для початкового етапу навчання студентів-філологів у ЗВО;

– проаналізовано міжнародні стандарти до початкового рівня володіння іноземною мовою (ЗЄР, HSK);

– визначено тематичні групи лексики, релевантні початковому етапові навчання мови;

– визначено обсяг лексики, яким повинні оволодіти студенти (близько 2000 слів).

На другому етапі:

– проаналізовано словники, підручники, навчальні посібники, окремі інтернет-ресурси;

– відповідно до зазначених критеріїв здійснено добір складоморфем, синтаксично вільних лексем, у тому числі й культурно маркованих, словосполучень, речень, мікротекстів;

– згруповано їх за тематикою занять, які відповідають робочій програмі.

Приклад словникового мінімуму до теми “Родина”.

Китайською	Піньїнь	Переклад
我	wǒ	я
家庭	jiā tíng	родина
父亲	fù qīn	батько
母亲	mǔ qīn	мати
爸爸	bà ba	тато
妈妈	mā ma	мама
兄弟	xiōng dì	брати
姐妹	jiě mèi	сестри
父母	fù mǔ	батьки
孩子	hái zi	дитина
祖父	zǔ fù	дідуся (по батькові)
祖母	zǔ mǔ	бабуся (по батькові)
外公	wài gōng	дідуся (по матері)
外婆	wài pó	бабуся (по матері)
儿子	ér zi	син
女儿	nǚ ér	донька
孙子	sūn zi	онук
孙女	sūn nǚ	онучка
叔叔	shū shu	дядько (молодший брат батька)
阿姨	ā yí	тітка (сестра матері)
丈夫	zhàng fū	чоловік
妻子	qī zi	дружина
口	kǒu	класифікатор (для членів родини)
婚姻	hūn yīn	шлюб
结婚	jié hūn	одружуватися
离婚	lí hūn	розлучатися
周年	zhōu nián	річниця
家庭成员	jiā tíng chéng yuán	члени родини
哥哥	gē ge	старший брат
弟弟	dì di	молодший брат
姐姐	jiě jie	старша сестра
妹妹	mèi mei	молодша сестра
孤儿	gū ér	сирота
继父	jì fù	вітчим
继母	jì mǔ	мачуха
相爱	xiāng ài	любити одне одного
亲戚	qīn qi	родичі
家族	jiā zú	рід
爱	ài	любов
亲密	qīn mì	близький
教育	jiào yù	освіта, виховання
照顾	zhào gù	доглядати, піклуватися
支持	zhī chí	підтримувати
尊重	zūn zhòng	поважати
互相	hù xiāng	взаємно
幸福	xìng fú	щастя, благополуччя
家务	jiā wù	домашні обов'язки
互相理解	hù xiāng lǐ jiě	взаєморозуміння
一起	yī qǐ	разом
孝顺	xiào shùn	шанувати батьків
感谢	gǎn xiè	дякувати
全家	quán jiā	вся родина
安全	ān quán	безпека

共同	gòng tóng	спільно
夫妻	fū qī	подружжя
生	shēng	народжувати
婴儿	yīng'ér	немовля
过生日	guò shēng rì	святкувати день народження
团聚	tuán jù	збиратися разом
家长	jiā zhǎng	голова сім'ї
吵架	chǎo jià	сваритися
背叛	bèi pàn	зраджувати
原谅	yuán liàng	пробачати
死	sǐ	помирати
代	dài	покоління
养家	yǎng jiā	утримувати сім'ю
爱人	ài ren	кохана людина
新娘	xīn niáng	наречена
新郎	xīn láng	наречений
婚礼	hūn lǐ	весілля
伴侣	bàn lǚ	партнер
忠实	zhōng shí	вірний
传统	chuán tǒng	традиція
生活	shēng huó	життя
拥抱	yōng bào	обіймати
吻	wěn	цілувати
温馨	wēn xīn	затишок
继承	jì chéng	успадковувати
送	sòng	дарувати
说谎	shuō huǎng	брехати
长辈	zhǎng bèi	старше покоління
关系	guān xi	зв'язок
老人	lǎo rén	людина елегантного віку
祖先	zǔ xiān	пращури
后代	hòu dài	нащадки
童年	tóng nián	дитинство
美满	měi mǎn	благополучний
慈爱	wēn róu	лагідний
麻烦事	má fan shì	клопоти
关系密切	guān xi mì qiè	тісні стосунки
孤独	gū dú	самотній
婚姻状况	hūn yīn zhuàng kuàng	сімейний стан
多子女的家庭	duō zǐ nǚ de jiā tíng	багатодітна родина
母亲节	mǔ qīn jié	день матері
故乡	gù xiāng	рідні краї
祖国	zǔ guó	батьківщина
来自	lái zì	бути родом з
一孩政策	yī hái zhèng cè	“одна сім'я – одна дитина” (політика)
有其父必有其子	yǒu qí fù bì yǒu qí zǐ	який батько, такий син (приказка)
以身作则	yǐ shēn zuò zé	подавати приклад (фразеологізм)
世交	shì jiāo	традиційна дружба між сім'ями, яка перейшла від батьків
家学	jiā xué	знання та навички, успадковані від сім'ї та батьків
联姻	lián yīn	поєднання родин через шлюб дітей
包办 婚姻	bāo bàn hūn yīn	шлюб з волі батьків
续弦	xù xián	одружитися вдруге після смерті дружини
再醮	zài jiào	вийти заміж вдруге після смерті чоловіка
树高千丈，落叶归根	shù gāo qiān zhàng, luò yè guī gēn	Дерево може вирости на 10 тисяч футів заввишки, але його листя завжди опускатиметься до коріння.
前人栽树，后人乘凉	qián rén zāi shù, hòu rén chéng liáng	Предки саджають дерева, а нащадки охолоджуються в тіні.

Висновок. Отже, на основі аналізу програмних вимог до навчання китайської мови на початковому рівні, дослідження словників китайської мови, підручників та навчальних посібників, а також на основі низки критеріїв визначено, що на початковому етапі навчання добору підлягають синтаксичні вільні лексеми, первинні лексеми, словосполучення побутової тематики, які мають словотвірну та строеву здатність, можуть задовольняти комунікативні потреби студентів на початковому етапі вивчення мови, які позначають об'єкти та поняття китайської культури, культурно марковані лексеми, які відповідають сучасній епосі, тобто відображають поняття, предмети побуту та явища сьогодення; вивченню також підлягають китайські лінгвістичні терміни.

Перспективу подальших досліджень убачаємо в розробленні технологій формування в студентів-китаїстів лексичної компетентності в аудіюванні на початковому етапі навчання.

Конфлікт інтересів

Автор не має потенційного конфлікту інтересів, який би міг вплинути на рішення про опублікування цієї статті.

Використання штучного інтелекту

Не використовувався.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Бірецька, Л. С. (2013). Критерії відбору навчального матеріалу для формування англомовної лексичної компетентності майбутніх лікарів у процесі професійно орієнтованого читання. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Філологія, педагогіка, психологія*, 27, 232–238.
- Бондаренко, В. А. (2018). Навчання іншомовної лексики майбутніх працівників правоохоронних органів. *Матеріали науково-практичного семінару “Мова і право” 15 листопада 2017 року* (с. 10–12). Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.
- Волкова, Е. (2024). Технології навчання лексиці на початкових рівнях вивчення китайської як іноземної. *Сходознавство. Актуальність та перспективи. Матеріали доповідей V міжнародної науково-методичної конференції 29 березня 2024 р. Частина I* (с. 91–92). Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди.
- Горбач, О. В. (2020). Відбір юридичної лексики для студентів немовних вузів. *Інноваційні технології навчання іноземних мов професійного спрямування: тези доп. наук.-метод. семінару 27 лютого 2020 року* (с. 12–14). Національна академія внутрішніх справ.
- Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. (2003). С. Ю. Ніколаєва, Наук. ред. укр. видання. Ленвіт.
- Кравченко, А. О. (2019). Критерії добору лексичного та текстового матеріалу з англійської мови для диференційованого формування лексичної компетентності в читанні у студентів-філологів першого курсу. *Традиції та нові наукові стратегії у Центральній та Східній Європі: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції* (с. 12–14). Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України.
- Краснокутська, М. (2024). Методики вивчення лексики в китайській мові. *Сходознавство. Актуальність та перспективи. Матеріали доповідей V міжнародної науково-методичної конференції 29 березня 2024 р. Частина I* (с. 98–99). Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди.
- Лейба, К. Ю. (2020). Методи викладання лексики на різних етапах вивчення китайської мови. *Сходознавство. Актуальність та перспективи. Тези доповідей I Міжнародної науково-методичної конференції, 20 березня 2020 року* (с. 63–64). ХНПУ імені Г. С. Сковороди.
- Малигін, О. Г. (2018). Проблема відбору лексики та її правильного перекладу при навчанні англійської мови в межах другої спеціальності студентів філологічних факультетів педагогічних університетів. *Актуальні питання філології і методики викладання мов : зб. матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 26–27 квітня 2018 року* (с. 219–225). КДПУ.
- Мінь, М. (2018). Методика навчання студентів мовних спеціальностей усного китайського діалогічного мовлення на середньому рівні [Дис. канд. пед. наук, Київський національний університет імені Тараса Шевченка].
- Омельчук, Є. (2024). Принципи добору лексичного матеріалу на заняттях з китайської мови. *Матеріали доповідей у міжнародній науково-методичній конференції 29 березня 2024 р. Частина I* (с. 106–107). Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди.
- Опис (2024) ОП “Китайська мова і література та переклад, англійська мова” I рівня освіти (бакалавр). Київський національний університет імені Тараса Шевченка
<https://drive.google.com/file/d/1yBRik9YPEkV4FN5rxSWe5FyHUm6xt2/view>
- Робоча програма (2024) навчальної дисципліни “Практичний курс китайської мови та історія мови” для студентів спеціальності 035 Філологія (035.065 східні мови та літератури (переклад включно), перша – китайська). Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 17.
- Романов, І. І. (2019). Методика диференційованого формування англомовної лексичної компетентності в усному спілкуванні майбутніх правознавців [Дис. канд. пед. наук, Київський національний університет імені Тараса Шевченка].
https://sce.knu.ua/upload/iblock/80a/dis_Kravchenko_A_O.pdf
- Семенчук, Ю. О. (2007). Формування англомовної лексичної компетенції у студентів економічних спеціальностей засобами інтерактивного навчання [Дис. канд. пед. наук, Київський національний лінгвістичний університет].
<https://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/2151>
- Ситник, І. В. (2019). Зміст лексичної компетентності китайської мови на початковому етапі навчання. *Закарпатські філологічні студії : науковий журнал*, 11, 32–36.
- Ситник, І. В. (2020). Сучасні методики формування лексичної компетентності на початковому етапі вивчення китайської мови. *Питання сходознавства в Україні: Тези доповідей IV Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю 26 березня 2020 року* (с. 147–149). Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна.
- Терещук, В. (2013). Відбір текстових матеріалів для формування англомовної лексичної компетенції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*, 29, 223–226.
- Філіппова, Л. В. (2019). Відбір навчального матеріалу для формування англомовної лексичної компетенції у студентів немовних ВНЗ. *Наукові записки: зб. наук. пр. ЦНТУ*, 25, 33–38.
- Grenfell, M. G., & Harris, V. (2015). Memorization strategies and the adolescent learner of Mandarin Chinese as a foreign language. *Linguistics & Education*, 31, 1–13.
<https://doi.org/10.1016/j.linged.2015.04.002>

- Isaeva, N. S., & Sytnyk, I. V. (2021). До проблеми виділення базової лексики китайськомовного педагогічного дискурсу: аналітичний огляд наукових праць. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія": Серія "Філологія"*, 12(80), 47–51.
- Li, J. T., & Tong, F. (2020). The effect of cognitive vocabulary learning approaches on Chinese learners' compound word attainment, retention, and learning motivation. *Language Teaching Research*, 24(6), 834–854.
<https://doi.org/10.1177/1362168819829025>
- Lin, C., Zhou, K., & Yang, S. (2018). A survey of mobile apps for learning Chinese vocabulary. *Journal of Technology and Chinese Language Teaching*, 9(2), 98–115.
<http://hdl.handle.net/10722/275792>
- Shen, H. H. (2005). An investigation of Chinese-character learning strategies among nonnative speakers of Chinese. *System*, 33(1), 49–68.
<https://doi.org/10.1016/j.system.2004.11.001>
- Simončič, K. (2015). Evaluating approaches to teaching and learning Chinese vocabulary from the learning theories perspective: An experimental case study. *Acta Linguistica Asiatica*, 5(1), 9–38.
<https://doi.org/10.4312/ala.5.1.9-38>
- Uiphanit, T., Unekontee, J., Wattanaprapa, N., Jankaweekool, P., & Rakbumrung, W. (2020). Using augmented reality (AR) for enhancing Chinese vocabulary learning. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (IJET)*, 15(17), 268–276.
<https://doi.org/10.3991/ijet.v15i17.15161%0d>
- Wang, Y. (2018). *Vocabulary-learning strategies of students learning Chinese as a foreign language in an intensive-training setting* [Doctoral dissertation, University of San Francisco].
<https://repository.usfca.edu/diss/478>
- Winke, P. M., & Abbuhl, R. (2007). Taking a closer look at vocabulary learning strategies: A case study of a Chinese foreign language class. *Foreign Language Annals*, 40(4), 697–712.
<https://doi.org/10.1111/j.1944-9720.2007.tb02888.x>
- Wu, J. (2015). A crowdsourcing approach to Chinese vocabulary learning. *IALLT Journal of Language Learning Technologies*, 44(2), 43–63.
<https://doi.org/10.17161/iallt.v44i2.8543>
- Zhang, D., & Yi, T. (2024). Structure and process: A theoretical model of intelligent elementary Chinese vocabulary teaching. *Heliyon*, 10(19).
<https://www.cell.com/action/showPdf?pii=S2405-8440%2824%2914389-7>
- Zahalnoievropejski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia. (2003). S. Yu. Nikolaieva, Nauk. red. ukr. vydannia. Lenvit.
- Kravchenko, A. O. (2019). Kryterii doboru leksychnoho ta tekstovoho materialu z anhliiskoi movy dlia dyferentsiiovanooho formuvannia leksychnoi kompetentnosti v chytanni u studentiv-filolohiv pershoho kursu. *Tradysii ta novi naukovy stratehii u Tsentralnii ta Skhidnii Yevropi: materialy II Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii* (s. 12–14). Naukovonavchalnyi tsentr prykladnoi informatyky NAN Ukrainy.
- Krasnokutska, M. (2024). Metodyky vyvchennia leksyky v kytaiskii movi. *Skhodoznavstvo. Aktualnist ta perspektyvy. Materialy dopovidei V mizhnarodnoi naukovometodychnoi konferentsii 29 bereznia 2024 r. Chastyna I* (s. 98–99). Kharkivskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni H. S. Skovorody.
- Leyba, K. YU. (2020). Metody vykladannia leksyky na riznykh etapakh vyvchennia kytaiskoi movy. *Skhodoznavstvo. Aktual'nist' ta perspektyvy. Tezy dopovidei I Mizhnarodnoi naukovometodychnoi konferentsii, 20 bereznia 2020 roku* (s. 63–64). KhNPU imeni H. S. Skovorody.
- Malyhin, O. H. (2018). Problema vidboru leksyky ta yii pravylnoho perekladu pry navchanni anhliiskoi movy v mezhakh druhoi spetsialnosti studentiv filolohichnykh fakultetiv pedahohichnykh universytetiv. *Aktualni pytannia filolohii i metodyky vykladannia mov : zb. mater. Vseukr. nauk.-prakt. internet-konf., 26–27 kvitnia 2018 roku* (s. 219–225). KDPU.
- Min, M. (2018). *Metodyka navchannia studentiv movnykh spetsialnostei usnogo kytaiskoho dialohichnoho movlennia na serednomu rivni* [Dys. kand. ped. nauk, Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka].
- Omelchuk, Ye. (2024). Pryntsypy doboru leksychnoho materialu na zaniattiakh z kytaiskoi movy. *Materialy dopovidei v mizhnarodnoi naukovometodychnoi konferentsii 29 bereznia 2024 r. Chastyna I* (s. 106–107). Kharkivskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni H. S. Skovorody.
- Opys (2024) OP "Kytaiska mova i literatura ta pereklad, anhliiska mova" I rivnia osvity (bakalavr). Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka.
<https://drive.google.com/file/d/1yBRIkk9YPEkV4FN5rxSWe5Fy-HUrm6xt2/view>
- Robocha prohrama (2024) navchalnoi dysypliny "Praktychnyi kurs kytaiskoi movy ta istoriia movy" dlia studentiv spetsialnosti 035 Filolohiia (035.065 skhidni movy ta literatury (pereklad vkluchno), persha – kytaiska). Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka, 17.
- Romanov, I. I. (2019). *Metodyka dyferentsiiovanooho formuvannia anhlo-movnoi leksychnoi kompetentnosti v usnomu spilkuванні maibutnykh pravoznavtsiv* [Dys. kand. ped. nauk, Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka].
https://scc.knu.ua/upload/iblock/80a/dis_Kravchenko_A_O.pdf
- Semenchuk, Yu. O. (2007). *Formuvannia anhlo-movnoi leksychnoi kompetentsii u studentiv ekonomichnykh spetsialnostei zasobamy interaktyvnoho navchannia* [Dys. kand. ped. nauk, Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni H. S. Skovorody].
<https://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/2151>
- Sytnyk, I. V. (2019). Zmist leksychnoi kompetentnosti kytaiskoi movy na pochatkovomu etapi navchannia. *Zakarpatski filolohichni studii : naukovyi zhurnal*, 11, 32–36.
- Sytnyk, I. V. (2020). Suchasni metodyky formuvannia leksychnoi kompetentnosti na pochatkovomu etapi vyvchennia kytaiskoi movy. *Pytannia skhodoznavstva v Ukraini: Tezy dopovidei IV Vseukrainskoi naukovometodychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu 26 bereznia 2020 roku* (s. 147–149). Kharkivskiy natsionalnyi universytet imeni V.N. Karazina.
- Tereshchuk, V. (2013). Vidbir tekstovykh materialiv dlia formuvannia anhlo-movnoi leksychnoi kompetentsii. *Naukovyi visnyk*

REFERENCES

- Biretska, L. S. (2013). Kryterii vidboru navchalnoho materialu dlia formuvannia anhlo-movnoi leksychnoi kompetentnosti maibutnykh likariv u protsesi profesiino oriantovanoho chytannia. *Naukovyi visnyk kafedry YUNESKO Kyivskoho natsionalnoho linhvistychnoho universytetu. Filolohiia, pedahohika, psykholohiia*, 27, 232–238.
- Bondarenko, V. A. (2018). Navchannia inshomovnoi leksyky maibutnykh pratsivnykiv pravookhoronnykh orhaniv. *Materialy naukovopraktychnoho seminaru "Mova i pravo" 15 lystopada 2017 roku* (s. 10–12). Dnipropetrovskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav.
- Volkova, E. (2024). Tekhnolohii navchannia leksytsi na pochatkovykh rivniakh vyvchennia kytaiskoi yak inozemnoi. *Skhodoznavstvo. Aktualnist ta perspektyvy. Materialy dopovidei V mizhnarodnoi naukovometodychnoi konferentsii 29 bereznia 2024 r. Chastyna I* (s. 91–92). Kharkivskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni H. S. Skovorody.
- Horbach, O. V. (2020). Vidbir yurydychnoi leksyky dlia studentiv nemovnykh vuziv. *Innovatsiini tekhnolohii navchannia inozemnykh mov profesiinoho spriamuvannia: tezy dop. nauk.-metod. seminaru 27 liutoho 2020 roku* (s. 12–14). Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav.

- Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Pedagogika. Sotsialna robota*, 29, 223–226.
- Filippova, L. V. (2019). Vidbir navchalnoho materialu dlia formuvannia anhlomovnoi leksychnoi kompetentsii u studentiv nemovnykh VNZ. *Naukovi zapysky: zb. nauk. pr. TsNTU*, 25, 33–38.
- Grenfell, M. G., & Harris, V. (2015). Memorization strategies and the adolescent learner of Mandarin Chinese as a foreign language. *Linguistics & Education*, 31, 1–13. <https://doi.org/10.1016/j.linged.2015.04.002>
- Isaeva, N. S., & Sytnyk, I. V. (2021). Do problemy vydilennia bazovoi leksyky kytaiskomovnoho pedahohichnoho dyskursu: analitychnyi ohliad naukovykh prats. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia": Seriya "Filolohiia"*, 12(80), 47–51.
- Li, J. T., & Tong, F. (2020). The effect of cognitive vocabulary learning approaches on Chinese learners' compound word attainment, retention, and learning motivation. *Language Teaching Research*, 24(6), 834–854. <https://doi.org/10.1177/1362168819829025>
- Lin, C., Zhou, K., & Yang, S. (2018). A survey of mobile apps for learning Chinese vocabulary. *Journal of Technology and Chinese Language Teaching*, 9(2), 98–115. <http://hdl.handle.net/10722/275792>
- Shen, H. H. (2005). An investigation of Chinese-character learning strategies among nonnative speakers of Chinese. *System*, 33(1), 49–68. <https://doi.org/10.1016/j.system.2004.11.001>
- Simončič, K. (2015). Evaluating approaches to teaching and learning Chinese vocabulary from the learning theories perspective: An experimental case study. *Acta Linguistica Asiatica*, 5(1), 9–38. <https://doi.org/10.4312/ala.5.1.9-38>
- Uiphanit, T., Unekontee, J., Wattanaprapa, N., Jankaweekool, P., & Rakbumrung, W. (2020). Using augmented reality (AR) for enhancing Chinese vocabulary learning. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (IJET)*, 15(17), 268–276. <https://doi.org/10.3991/ijet.v15i17.15161%0d>
- Wang, Y. (2018). *Vocabulary-learning strategies of students learning Chinese as a foreign language in an intensive-training setting* [Doctoral dissertation, University of San Francisco]. <https://repository.usfca.edu/diss/478>
- Winke, P. M., & Abbuhl, R. (2007). Taking a closer look at vocabulary learning strategies: A case study of a Chinese foreign language class. *Foreign Language Annals*, 40(4), 697–712. <https://doi.org/10.1111/j.1944-9720.2007.tb02888.x>
- Wu, J. (2015). A crowdsourcing approach to Chinese vocabulary learning. *IALLT Journal of Language Learning Technologies*, 44(2), 43–63. <https://doi.org/10.17161/iallt.v44i2.8543>
- Zhang, D., & Yi, T. (2024). Structure and process: A theoretical model of intelligent elementary Chinese vocabulary teaching. *Heliyon*, 10(19). <https://www.cell.com/action/showPdf?pii=S2405-8440%2824%2914389-7>

Дата надходження до редакції 19.04.2025 р.
Ухвалено до друку 13.05. 2025 р.

CC Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0)